

Люмила НЕЖИВА, Світлана ПАЛАМАР

ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА З МЕТОДИКОЮ НАВЧАННЯ

навчально-методичний посібник

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
Факультет педагогічної освіти

ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА З МЕТОДИКОЮ НАВЧАННЯ

Навчально-методичний посібник

Київ

2025

УДК 82.016-93(072)

Рекомендовано до друку Вченою радою Факультету педагогічної освіти
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
(протокол № 10 від 19.12.2024)

Автори:

Нежива Л.Л., доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри початкової освіти Факультету педагогічної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка;

Паламар С.П., кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, заступник декана з наукової роботи Факультету педагогічної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Рецензенти:

Базиль Л.О., заступник директора з наукової роботи Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, доктор педагогічних наук, професор;

Шуляр В.І., директор Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, доктор педагогічних наук, доцент;

Мордовцева Н.В., завідувач кафедри початкової освіти Інституту педагогіки і психології ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», кандидат педагогічних наук, доцент.

Нежива Л.Л., Паламар С.П.

Дитяча література з методикою навчання: навчально-методичний посібник. К., 2025. 245 с.

ISBN 978-617-8571-21-4

У навчальному посібнику вміщено теоретичні матеріали та практичні завдання до вивчення навчальної дисципліни «Рідномовна освіта: дитяча література з методикою навчання». Розкрито загальні засади розвитку літератури для дітей: жанрово-тематичні й стилеві особливості. Схарактеризовано основні інноваційні технології, сутність, методи й форми навчання читання молодших школярів з урахуванням новітніх тенденцій розвитку вищої й початкової освіти. Особливу увагу приділено аспектам формування літературної й предметно-методичної компетентності майбутніх педагогів НУШ.

Посібник містить схеми, таблиці, малюнки з розвитку літератури для дітей та методики читання в початкових класах, професійні кейси із завдань та вправ для майбутньої професійної діяльності, завдання для самостійної роботи студентів.

Посібник призначено для студентів спеціальності АЗ Початкова освіта. Може бути корисним для викладачів ЗВО, аспірантам, а також педагогам, зацікавленим у власному саморозвитку та професійній самореалізації.

УДК 82.016-93(072)

ISBN 978-617-8571-21-4

© Нежива Л.Л., Паламар С.П.

ЗМІСТ

Передмова

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І. ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ДІТЕЙ: ОСОБЛИВОСТІ, СТАНОВЛЕННЯ, РОЗВИТОК

ТЕМА 1. Специфіка дитячої літератури та її значення в сучасному освітньому просторі

ТЕМА 2. Дитячий фольклор: специфіка, поетичні та прозові жанри, методика вивчення

ТЕМА 3. Література для дітей і про дітей ХІХ ст.

ТЕМА 4: Література для дітей і про дітей на межі ХІХ–ХХ століть

Семінарське заняття 1. Фольклор для дітей

Практичне заняття 1. Українські народні казки

Семінарське заняття 2. Письменники ХІХ ст. для дітей (Тарас Шевченко, Марко Вовчок, Леонід Глібов та ін.)

Практичне заняття 2. Твори Бориса Грінченка для дітей

Практичне заняття 3. Літературні казки для дітей (ХІХ – початок ХХ ст.)

Практичне заняття 4. Творчість Лесі Українки і Олександра Олеся для дітей

Самостійна робота до модуля 1

Питання для самоконтролю за модулем 1

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІ. УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ДІТЕЙ ХХ СТ.

ТЕМА 5. Жанрово-тематичні та стильові особливості літератури для дітей у ХХ столітті.

Семінарське заняття 3. Проза для дітей письменників ІІ половини ХХ ст.

Практичне заняття 5. Твори Василя Сухомлинського для дітей

Практичне заняття 6. Поетичні твори Івана Світличного і Ліни Костенко для дітей

Практичне заняття 7. Поетичні твори Ігоря Калинця і Миколи Вінграновського для дітей

Практичне заняття 8. Творчість Всеволода Нестайка

Лабораторне заняття 1. Виразне читання творів українських письменників ХХ ст.

Самостійна робота до модуля 2

Питання для самоконтролю за модулем 2

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІІ. ПРОГРАМНЕ ТА НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРЕДМЕТА «ЧИТАННЯ»

ТЕМА 6. Зміст і структура навчального предмета «Читання»

Семінарське заняття 4. Типові освітні програми для початкових класів НУШ («Читання»)

Практичне заняття 9. Особливості змісту підручників «Українська мова та читання» для 1–4 класів НУШ

Практичне заняття 10. Розвиток медіаграмотності молодших школярів на уроках читання

Лабораторне заняття 2. Оцінювання результатів читання молодших школярів
Самостійна робота до модуля 3
Питання для самоконтролю за модулем 3

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV. ЖАНРОВА СПЕЦИФІКА СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ ДІТЕЙ

ТЕМА 7. Література для дітей ХХІ ст.: Поезія. Проза. Казкотерапія
Семінарське заняття 5. Жанрові особливості української літератури для дітей
Практичне заняття 11. Сучасна поезія для дітей
Практичне заняття 12. Казки сучасних українських письменників
Практичне заняття 13. Пригодницька проза Олександра Дерманського
Практичне заняття 14. Творчість Лесі Ворониної
Практичне заняття 15. Твори для дітей Зірки Мензатюк
Самостійна робота до модуля 4
Питання для самоконтролю за модулем 4

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ V. МЕТОДИКА ЧИТАННЯ ТВОРІВ РІЗНИХ ЖАНРІВ

ТЕМА 8. Методика формування навички читання в учнів початкових класів
ТЕМА 9. Аналіз художнього твору на уроках читання
ТЕМА 10: Розвиток творчої діяльності молодших школярів на основі прочитаного
Семінарське заняття 6. Організація творчої діяльності учнів на основі прочитаного
Семінарське заняття 7. Шкільні проекти на уроках читання в початковій школі
Практичне заняття 16. Етапи роботи з художнім твором на уроках читання
Лабораторне заняття 3. Методика проведення вправ на формування правильності, швидкості, усвідомленості, виразності читання
Самостійна робота до модуля 5
Питання для самоконтролю за модулем 5

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ VI. ПІДГОТОВКА, ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ УРОКІВ ЧИТАННЯ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

ТЕМА 11. Сучасний урок читання в початкових класах
ТЕМА 12. Застосування цифрових ресурсів в галузі літературної освіти початкової школи
Семінарське заняття 8. Типи і змістове наповнення уроків читання в початкових класах
Практичне заняття 17. Методика читання оповідання
Практичне заняття 18. Методика аналізу казки і легенди
Практичне заняття 19. Інтегрований урок читання
Практичне заняття 20. Урок-дослідження
Лабораторне заняття 4. Проведення і аналіз уроків читання
Самостійна робота до модуля 6
Питання для самоконтролю за модулем 6

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білявська Т. М. Методика навчання літературного читання : навч.-метод. посіб.. Миколаїв: СПД Румянцева, 2017. 109с.
2. Богданець-Білоskalенко Н. І. Українська дитяча література. Маловідомі твори українських письменників II половини XIX ст. – I половини XX ст. : навч. посіб. Вид. 2-ге. К.: Слово, 2009. 280 с.
3. Волошина Г. П. Особливості уроків читання та літературознавча пропедевтика у початковій школі : посіб. для студентів та вчителів початкової школи. Умань, 2011. 126 с.
4. Гнідець У. С. Сучасна література для дітей та юнацтва: самобутній феномен в історії розвитку літератури. Педагогічна освіта: теорія і практика. 2012. Вип. 11. С. 134-140. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppo_2012_11_26
5. Даніліна І.В. Навчальні проекти в початковій школі. 1 клас. Х.: Основа, 2016. 160 с.
6. Довженок Г.В. Український дитячий фольклор: віршовані жанри. К.: Наук. думка, 1981. 172 с.
7. Дитяча література. Хрестоматія. Маловідомі твори українських письменників II половини XIX – першої половини XX століття. Навчальний посібник / Упоряд. Н. І. Богданець-Білоskalенко. К. : Видавничий Дім «Слово», 2006. 256 с.
8. Дитячий фольклор / Упоряд., вступ. ст. та приміт. Г. В. Довженок. Київ: Дніпро, 1986. 304 с.
9. Дроздовський Д. Нова українська школа як школа читання [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/uk/blog/suspilstvo/nova-ukrayinska-shkola-yak-shkola-chytannya>
10. Зірка Мензатюк: вчити мову може бути весело [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zik.ua/zmi/bbc/2017/12/08/features-42192334_87975

11. Капська А.Й. Виразне читання. Практичні і лабораторні заняття : навч. посіб. К.: Вища школа, 1995. 168 с.
12. Качак Т. Дитяча література та методика навчання літературного читання. Методичні рекомендації. Івано-Франківськ, 2020. 62 с.
13. Качак Т. Б. Тенденції розвитку української прози для дітей та юнацтва початку ХХІ ст. Київ: Академвидав, 2018. 320 с.
14. Качак Т. Б. Українська література для дітей та юнацтва : підруч. К.: ВЦ «Академія», 2016. 352 с.
15. Кизилова В. В. Українська література для дітей та юнацтва: новітній дискурс : навч.-метод. посіб. Старобільськ: Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, 2015. 236 с.
16. Коваль Г. П., Іванова Л. І., Суржук Т. Б. Методика читання : навч. посіб. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2012. 280 с.
17. Костюченко В. Літературними стежками. Нарис історії української літератури для дітей ХХ століття. К., 2009. 344 с.
18. Котик Т. М. Методика літературної освіти молодших школярів: опорні конспекти лекцій для студентів спеціальності «Початкова освіта». Івано-Франківськ, 2014. 73с.
19. Критерії оцінювання знань та умінь учнів 1-2 класів за Типовою освітньою програмою розробленою під керівництвом О.Я. Савченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://naurok.com.ua/kriteri-oscinyuvannya-nush-1-2-klasi-248662.html>
20. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / [авт.-уклад. Ю. І. Ковалів]. К. : ВЦ «Академія», 2007. Т. 1. 608 с.
21. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / [авт.-уклад. Ю. І. Ковалів]. – К. : ВЦ «Академія», 2007. Т. 2. 624 с.
22. Мартиненко В.О. Індивідуальний підхід до формування і розвитку навички читання молодших школярів : метод. посіб. К., 2020. 88 с.

23. Навчальні програми для 1-4 класів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>.
24. Науменко В.О. Психолого-педагогічні основи навчання читання у початковій школі : навч. посіб. для студ. ВНЗ. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. 124 с.
25. Науменко В.О. Уроки літературного читання в 2 класі : метод. посіб. для вчителя. К. : Генеза, 2013. 280 с.
26. Нежива Л., Паламар С. Інноваційні технології в літературній освіті майбутніх учителів початкової школи. Освітологічний дискурс. 2020. № 4 (31). С. 129–142. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/778/621>
27. Нежива Л., Паламар С. Методична модель застосування доповненої реальності на уроках читання в початковій школі. Педагогічна освіта: теорія і практика. 2020. № 34 (2). С. 6–13. DOI: 10.28925/2311-2409.2020.34.1
28. Нежива Л.Л., Топіха Є.М. Підготовка вчителів початкових класів до застосування коміксів на уроках читання засобами Instagram сторінки. Молодий вчений. 2023. № 11 (123). С. 76 – 80.
29. Нежива Л.Л., Шкуренко О.В. Методичні особливості застосування коміксів у процесі підготовки вчителів початкової школи. Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету. Open educational e-environment of modern University, № 16 (2024). С.92-105. DOI: 10.28925/2414-0325.2024.167
30. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
31. Нова українська школа: розвиток читацької компетентності в учнів початкової школи в системі інтегрованого навчання : навч.-метод. посіб. / Старагіна І.П., Терещенко В.М., Панченков А.О. Харків: Соняшник, 2020.176 с.

32. Онопрієнко О.В. Інструментарій оцінювання результатів компетентнісно орієнтованого навчання молодших школярів : метод. посіб. К., 2020. 72 с.
33. Паламар С., Нежива Л. Застосування ІК-технологій у контексті формування предметно-методичної компетентності майбутніх учителів початкових класів. Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка, 2023, № 39 (1), 51-58. DOI: 10.28925/2311–2409.2023.39.
34. Паламар С., Нежива Л. Особливості застосування хмари слів у мовно-літературній галузі початкової освіти. Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка, 2021, № 36 (2), 45-52.
35. Руснак І. Є. Український фольклор. 2-ге видання, стереотипне / І.Є. Руснак. К. : ВЦ «Академія», 2012. 2-ге вид. 304 с.
36. Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти : підруч. / О.Я. Савченко. К. : Грамота, 2012. 502 с.
37. Савченко О.Я. Методика читання у початкових класах : посіб. для вчителя. К.: Освіта, 2007. 334 с.
38. Савченко О.Я. Система міжпредметних завдань на уроках з літературного читання : метод. посіб. К., 2020. 104 с.
39. Торчинська Т.А., Гарачук Т.В. Методика навчання літературного читання : навч. посіб. Умань: ВПЦ «Візаві», 2017. 133с.
40. Українська дитяча література. Хрестоматія / Упоряд. Л. Козачок. К.: Вища школа, 2002. 519 с.
41. Українська дитяча література. Хрестоматія: У 2 ч.: навч. посіб. / Упоряд. І.А. Луценко, А.М. Подолинний, Б.Й. Чайковський. К.: Вища школа, 1992. Ч. 1. 382 с.
42. Українська дитяча література. Хрестоматія: У 2ч.: навч. посіб. / Упоряд. І.А. Луценко, А.М. Подолинний, Б.Й. Чайковський. К. : Вища школа, 1992. Ч. 2. 286 с.
43. Українська усна народна творчість : підруч. / М. Лановик, З. Лановик. 3-тє вид., стер. Київ: Знання-Прес, 2005. 591 с.

44. Хрестоматія сучасної української дитячої літератури для читання в 1, 2 класах серії «Шкільна бібліотека» / укладач Стус Т.В. Львів : Видавництво Старого Лева, 2016. 160 с.

45. Хрестоматія сучасної української дитячої літератури для читання в 3, 4 класах серії «Шкільна бібліотека» / укладач Стус Т.В. Львів : Видавництво Старого Лева, 2016. 192 с.

Навчально-методичне видання

Нежива Людмила Львівна

Паламар Світлана Павлівна

ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА З МЕТОДИКОЮ НАВЧАННЯ

Навчально-методичний посібник

Видавець ФОП Ямчинський О.В.

03150, Київ, вул. Васильківська, 32

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єкта видавничої справи ДК № 6554 від 26.12.2018 р.

Формат 60×84/16. Наклад 300 пр. Ум. друк. арк. 16,5. Зам. № 220.

Виготовлювач ТОВ «ЦП «КОМПРИНТ»

03150, Київ, вул. Васильківська, 32

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єкта видавничої справи ДК № 4131 від 04.08.2011 р.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Нежива Людмила Львівна,

доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри початкової освіти Факультету педагогічної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка. Автор понад 150 літературознавчих та науково-методичних праць, з-поміж них: монографії, навчально-методичні посібники; статті у наукових фахових виданнях та міжнародних наукометричних базах даних Scopus, Web of Science. Співавтор розділів у вітчизняних та зарубіжних монографіях з актуальних проблем професійної підготовки педагогів в Україні.

Паламар Світлана Павлівна,

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, заступник декана з наукової та міжнародної діяльності Факультету педагогічної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка. Автор і співавтор понад 160 наукових і методичних праць, з-поміж них: монографії, навчально-методичні посібники; статті у наукових фахових виданнях та міжнародних наукометричних базах даних Scopus, Web of Science. Співавтор розділів у вітчизняних та зарубіжних монографіях з актуальних проблем навчання української літератури і виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку, професійної підготовки вчителів закладів загальної середньої освіти в Україні та країнах Європейського Союзу.